

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

4. Чеканська Л.М. Особливості психологічної профілактики професійного вигорання у педагогів. Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., (10 грудня 2020 р., Суми). Ч.2. Суми: ФОП Цьома С.П., 2020. С.211-217.

5. De Hert S. Burnout in Healthcare Workers: Prevalence, Impact and Preventative Strategies. *Local and Regional Anesthesia*. 2020. V. 13. P. 171-183.

6. Sergio Edú-Valsania, Ana Laguía, Juan A Moriano Burnout: A Review of Theory and Measurement. *Int J Environ Res Public Health*. 2022 Feb 4;19(3):1780.

УДК: 159.923

Санніков О.І.,

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики практичної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Коровкіна Т.В.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА РІШУЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ ВОЛОНТЕРА

Анотація. Це дослідження присвячено вивченню взаємозв'язку між толерантністю до невизначеності та рішучості як складовими професіоналізму волонтера.

Проаналізовано психологічні особливості цих якостей та їхній вплив на ефективність волонтерської діяльності в умовах соціальної нестабільності. Результати емпіричного дослідження підтверджують значущість розвитку зазначених рис для підвищення професійної готовності волонтерів.

Ключові слова: волонтер, рішучість, толерантність до невизначеності, психологічна стійкість, адаптація, волонтерська діяльність, професіоналізм.

Abstract. This paper is focused on the study of the relationship between tolerance to uncertainty and decisiveness as components of volunteer professionalism. The psychological characteristics of these qualities and their impact on the effectiveness of volunteer activity in conditions of social instability are analyzed. The results of the empirical study confirm the importance of developing these traits for increasing the professional readiness of volunteers.

Key words: volunteer, decisiveness, tolerance to uncertainty, psychological stability, adaptation, volunteer activity, professionalism.

Проблема дослідження. Дослідження проблеми толерантності особистості набуває все більшої популярності та актуалізації саме для психологічної науки на тлі складних та суперечливих змінних процесів сучасного людства, які включають в себе: епічні, національні, релігійні стереотипи, що спричиняють

підвищення напруги та конфліктності серед людей.

У нашому світі, що підлягає змінам дуже стрімко, люди постійно перебувають у стані зовнішньої та внутрішньої невизначеності. Таким умовам життя, насамперед, властивий прояв психологічної витримки. Тому одними із ключових професійно-важливих якостей будь якої людини є толерантність та рішучість. Таким чином, можна зазначити, що рішучість професійно важлива кожному фахівцю, так як надає можливість долати страх і тривогу та допомагає досягати професійних цілей.

Уперше поняття толерантність почало вживатися в середині минулого століття в теорії Т. Адорно та його колег (Р. Сенфорд, Д. Левінсон). Воно трактувалося як здатність справлятися з навколишнім світом. Однак, феномен толерантності тісно пов'язаний із актуальними проблемами сучасності (Кузікова, 2018, С.67-72).

Толерантність до невизначеності не тільки поєднує в собі терпимість до іншого погляду чи способу життя, а й надає здатність до емпатії та збереження поваги до кожного, незалежно від професії. У поєднанні з волонтерською діяльністю, толерантність до невизначеності – здатність людини сприймати незрозумілі, складні або нові ситуації без надмірного стресу, паніки чи потреби все контролювати. Люди з високою толерантністю до невизначеності здатні діяти в умовах браку інформації, приймати зважені рішення попри ризики та залишатися зібраними.

Філософський аспект толерантності до невизначеності представлений безліччю поглядів та

концепцій мислителів різних епох, які прагнули досягти раціонального обґрунтування толерантності як принципу людського співжиття. У системі етичних поглядів стародавнього світу принциповим вважалось культивування невибагливості й поміркованості, що знайшло своє відображення у поглядах Фалеса, Солона, Демокрита, Сократа (Роменець, 1995, С.64).

Якщо міркувати виключно в психологічних аспектах, тоді звичайний зміст толерантності базується на тому, що особистість є самовдосконалою системою, яка адекватно відповідає тим умовам в яких перебуває: вона може сама ставити перед собою завдання та самостійно знаходити рішення. Отже, завдяки літературним даним й отриманим результатам дослідження, можна зазначити, що толерантна особистість характеризується високою потребою в міркуваннях, в деталізації потрібної інформації про світ, що є невід'ємною частиною задля взаємовідносин між людьми, подіями тощо. Тобто, толерантні люди вмотивовані як внутрішньо, так і соціально, для них важливо зростати як особистість та з шаленим бажанням жити в гармонійному світі, тому вони і долучаються до діалогу, волонтерства, міжкультурного обміну тощо.

Заразом, можна зазначити відсутність вітчизняних досліджень, в яких першочергово розглядається толерантність до невизначеності як дієвий фактор вибору особистості, але слід зазначити, що показники толерантності до невизначеності й прийняття рішень мають сходження, тобто

співвідносяться між собою.

Толерантність у прийнятті рішень є вагомим шляхом до конструктивного діалогу та гармонійного суспільства. Рішення, які засновані на толерантності, є дуже важливим в галузях, що передбачають роботу з людьми, це може бути: освіта, управління, соціальні роботи.

Саме такі рішення, що засновані на толерантності, сприяють зменшенню конфліктності та збільшенню розвитку довіри між людьми, справедливості, рівності та першочергової підтримки. В цьому випадку толерантність, не є слабкістю, а навпаки – рушійною силою та проявом гуманності. На сьогодні, де кожного дня набуває зростання різноманіття, саме толерантність та рішучість є наслідком стабільного, мирного розвитку.

Метою статті є теоретичне вивчення та емпіричне дослідження співвідношення показників толерантності до невизначеності та рішучості волонтера.

Методи та організація дослідження. Для даного емпіричного дослідження було використано такі методики: «Шкала толерантності до невизначеності» (ТН) Д. МакЛейна, адаптація Є. Н. Осіна; «Диференціальна діагностика рішимості» (ДДР) О. П.Саннікової, О. І.Саннікова; «Особистісні фактори прийняття рішень» (ОФР-25); «Мельбурнський опитувальник прийняття рішень» (МОПР) І. Джаніса, Л. Манна. Комп'ютерна обробка даних відбувалась за допомогою статистичного пакету IBM Statistics SPSS 23.0.

Емпіричне дослідження проводилось на базі

добровольчих формувань, зокрема серед волонтерів, залучених до діяльності у сфері підтримки військових та цивільного населення. У дослідженні брали участь 95 осіб у віковій категорії – 20-47 років. Отримані результати стали основою для подальшого аналізу взаємозв'язку між толерантністю до невизначеності та рішучістю, як важливими характеристиками особистості, а саме фахівця у волонтерській діяльності.

Таблиця 1

Матриця кореляцій показників толерантності до невизначеності та прийняття рішень особистістю

	Толерантність до невизначеності				ОФР-25		МОПР
	ОнС	ПрН	ТнН	ОбТн	Рац	ГдР	Унк
ОтН		352**	-351**				
ОсЗ	356**	637**	-637**	486**	-273**	342**	-329**
ОнС		333**	-332**	714**			-236**
ПрН			-999**	319**	-197**	210*	-284**
ТнН				-318**	198*	-211*	286**
ЗпТн							-294**

Таблиця 1 (продовження)

	Шкали рішимості ДДР							
	РСт	РРк	РТн	РРф	РДк	РСп	РГн	РАв
ГдР	428**	374**	433**	-228*	-471**	344**	307**	
СкП			212**	-246**				225**
НрП			-196*					
РСт			322**				289**	
РРк			316**	-549**	-567**	435**		431**
РТн					-361**		426**	

*Примітка: 1) нулі й коми опущені; 2) * – рівень значущості $p < 0,05$; ** – рівень значущості $p < 0,01$; 3) умовні скорочення показників «Шкали толерантності»*

до невизначеності», $TН$: $ОтН$ – відношення до новизни, $ОсЗ$ – відношення до складних завдань, $ОнС$ – відношення до невизначених ситуацій, $ПрН$ – уподобання невизначеності, $ТнН$ – толерантність до невизначеності, $ЗпТн$ – загальний показник толерантності до невизначеності; 4) умовні скорочення показників опитувальника «Особистісні фактори прийняття рішень», $ОФР-25$: $Рац$ – раціональність, $Гдр$ – готовність особистості до ризику; 5) умовні скорочення опитувальника «Мельбурнський опитувальник прийняття рішень», $МОПР$: $Унк$ – уникнення.

Результати та їх обговорення. За допомогою кореляційного аналізу отримано основні коефіцієнти кореляцій толерантності до невизначеності та індивідуально-психологічних властивостей особистості, яка приймає рішення (див. табл. 1). Аналіз взаємозв'язків виділених показників виявляє такі тенденції:

По-перше, показники опитувальника толерантності до невизначеності в більшості пов'язані між собою додатньо на 1% рівні значущості. Це відноситься до ставлення складних проблем та завдань ($ОсЗ$), до новизни проблем або певного завдання ($ОтН$), до переваги невизначеності ($ПрН$), до загального показника толерантності до невизначеності ($ЗпТн$). Виняток становить показник толерантності до невизначеності ($ТнН$), який пов'язаний від'ємно на 1% рівні значущості з усіма показниками толерантності до

невизначеності (ОтН, ОсЗ, ОнС, ПрН). Цей склад виокремлених показників утворює стійкий комплекс проявів толерантності до невизначеності, що вирішує проблему активного аналізу умов вибору для прийняття рішень особистістю.

По-друге, спостерігаються закономірності у взаємозв'язку толерантності до невизначеності на 5% рівня значущості з показниками прийняття рішень, що діагностуються методикою ОФР-25: з показником раціональності (Рац) виділений додатній взаємозв'язок, з показником готовності до ризику (ГдР) – від'ємний статистично значущий взаємозв'язок. Дані цього взаємозв'язку умовно корегують прояв суб'єктивності в складних умовах прийняття рішень. А раціональність включає у собі готовність детально характеризувати свої рішення та діяти при повному орієнтуванні в ситуації невизначеності. З погляду (1994, С.100-102), «... ризик з точки зору особистості є там, де не тільки виявлено невідповідність необхідних і потенційних можливостей особистості в зміні ситуації, але й де невизначеною є оцінка самого потенціалу цих можливостей».

По-третє, показник уникнення (Унк) Мельбурнського опитувальника прийняття рішень, виявив додатній значущий зв'язок на 1% рівні з показником толерантності до невизначеності. З іншими показниками толерантності до невизначеності, а саме, з ОсЗ, ОнС, ПрН та ЗпТн виявлені від'ємні статистично значущі взаємозв'язки на 1% і 5% рівні. Тоді можна зробити висновок, що це підтверджує особливу роль

невизначеності у складі факторів психологічної складності вибору та прийняття рішень особистістю.

По-четверте, з огляду на багаторазове емпіричне дослідження того факту, що толерантність до невизначеності є складовою рішимості особистості, виявлено наступні статистично достовірні взаємозв'язки на 1% та 5% рівні значущості показника толерантності до невизначеності у прийнятті рішень (РТн): додатні – з показниками готовності до ризику (ГдР), складності проблеми (СкП), гнучкості (РГн), стрімкості (РСт) та ризику (РРк) в прийнятті рішень; також присутні і негативні – з нерозв'язністю проблеми (НрП) та ґрунтовністю в прийнятті рішень (РДк).

Результати проведеного емпіричного дослідження дозволили зробити такі висновки:

1. Аналіз показників толерантності до невизначеності дає змогу зрозуміти, що рівень дуже стрімко впливає на показники прийняття рішень особистістю. Це напряду означає, що людина з високими значеннями толерантності до невизначеності впливає на продуктивні дії в незнайомій обстановці, людині властиве прийняття рішень без довгих роздумів та сумнівів з ознаками страху невдач. Особистість, яка має низькі значення толерантності більш схильна реагувати на незвичайні та складні ситуації як на загрозу. Якщо ця особистість не отримуватиме вчасно потрібної інформації, то буде відчувати дискомфорт.

2. Особистість, яка готова приймати рішення, характеризується толерантністю до невизначеності – особливістю сприйняття особистістю ситуацій

прийняття рішень, а в додачу можливим ресурсом вибору особистості, який є складовою її рішучості.

3. Проведений статистичний кількісний аналіз зазначає, що високий рівень рішучості та толерантності, допомагають особистості досягати цілей і водночас залишатися людяною. Рішучість формує силу духу, здатність не здаватися перед труднощами, а толерантність вчить поваги та терпіння.

Можна зазначити, що чим вищий рівень толерантності до невизначеності у особистості волонтера, тим більше його рішучість. Це особливо важливо в умовах, коли рішення потрібно приймати швидко, а ситуація змінюється щохвилини. Люди, які не бояться невідомого, краще адаптуються до викликів і не втрачають здатність діяти рішуче. Вивчення та дослідження цих зв'язків між собою та відкриває нові можливості для психологічної підтримки волонтерів та розвитку тренінгових програм, що допомагають зміцнювати як толерантність до стресу. Так і впевненість у власних рішеннях.

Література:

1. Кузікова С. Б. Толерантність до невизначеності: теоретико-емпіричні розвідки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2018. Том 1, № 3. С.67-72.

2. Роменець В. А. Історія психології XIX – початку XX століття: Навч. посібник. Київ: Вища школа, 1995. 614 с.

3. Саннікова О. П., Санніков О. І. Толерантність

до невизначеності як предиктор прийняття рішень особистістю. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць*. Серія «Соціальні та поведінкові науки». 2020. Вип. 12 (41). С.98-123. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vispdoso_2020_12_9_4.

4. Саннікова О. П., Санніков О. І. Невизначеність і особистість: варіації вибору. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 12 (30). С.723-738. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)-723-738](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30)-723-738).

УДК 159.923

Санніков О.І.,

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики практичної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Кушнерьова Т.П.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню взаємозв'язків між рівнем професійної ідентичності та шкалами рішимості особистості. У роботі уточнено поняття «професійної ідентичності особистості». Виділено методичні підстави вивчення професійної ідентичності, насамперед особливості впливу

ОСОБИСТІСТЬ У ПРОСТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЖИТТЯ

Бедан В.Б., Косинська Н.О. Особистісні ресурси психолога, значущі у роботі з військовими.....	455
Бринза І.В., Лончук С.В. Аналіз структури психологічної ресурсності працівників у сфері публічного сервісу.....	467
Доманська О.С. Індивідуально-психологічні особливості самооцінки здобувачів-психологів.....	476
Козачинська О.В. Життєстійкість як чинник професійного самоздійснення психологів.....	488
Максименко Ю.Б., Жданова Н.І. Теоретичне обґрунтування дослідження вигорання у працівників невиробничої сфери.....	497
Санніков О.І., Коровкіна Т.В. Статистичний аналіз толерантності та рішучості особистості волонтера.....	508
Санніков О.І., Кушнерьова Т.П. До питання професійної ідентичності.....	518
Свідерко В.В. Емоційне вигорання педагогів з різною життєстійкістю.....	528
Оріщенко О.А., Томіліна А.Ю. Професійне самоздійснення майбутніх психологів з різним емоційним інтелектом.....	538
Ульянова Т. Ю., Цубера М.С. Професійне вигорання та його зв'язок з особистісною зрілістю.....	551
Форманюк В. В. Психологічні чинники, що впливають на формування професійної ідентичності майбутніх юристів.....	560

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ, ПСИХОТЕРАПІЇ ТА ГРУПОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Бринза І.В., Гірман Ю.В. Емоційне благополуччя жінок-внутрішньо переміщених осіб до і після арт-терапії: результати дослідження....	568
Беляєвська Т.В. Огляд психодіагностичних інструментів для дослідження резильєнтності: сучасний стан та перспективи.....	578
Bortov A. Foundations of psychological support for mental well-being under wartime conditions.....	588
Бедан В.Б. Юраш І.Ю. Особливості взаємозв'язку самодостатності з різними типами переживання самотності.....	595
Головко М.С. Особистісні предиктори піддавання жінок насиллю у сім'ї.....	602
Ходаківський О.І. Психоемоційний вплив різних форм капеланської допомоги на поранених військовослужбовців.....	611